Sample Paper : 2011
Class X
Subject : Gujarati

Section : D : Literature Text Book (40 Marks)

<u>અગત્યની સૂચના :</u>

- આ સેમ્પલ પેપરમાં ફકત લીટરેચર(પાઠય પુસ્તક)વિભાગનો જ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. વ્યાકરણ વિભાગ માટે ૧૪મી ફેબ્રુઆરીના રોજ અપલોડ કરેલું સેમ્પલ પેપર ડાઉનલોડ કરવું. વિભાગ A અને B ના સેમ્પલ પેપરર્સ ટૂંક સમયમાં અપલોડ કરવામાં આવશે.
- આ સેમ્પલ પેપરમાં SA-2ને ધ્યાનમાં રાખીને અગત્યના પ્રશ્નો(IMP QUESTIONS) આપવામાં આવ્યા છે.
- ધ્યાનથી અભ્યાસ કરવામાં આવે તો આ એક સેમ્પલ પેપરમાં બે – ત્રણ સેમ્પલ પેપરો સમાયેલા છે.
- કેટલા પ્રશ્નો ટૂંકા પ્રશ્નો તરીકે અથવા વિસ્તૃત પ્રશ્નો તરીકે એકબીજાની જગ્યાએ પૂછાતા હોય છે. દા.ત. *દક્ષાએ ત્રીજા માળની ઓરડી કેમ પસંદ કરી? /'છેલ્લું દર્શન' કાવ્યમાં કવિનો દામ્પત્ય – પ્રેમ કેવી રીતે વ્યકત થયો છે ?* વિદ્યાર્થીઓએ આવા પ્રશ્નોના જવાબો પોતાની વિવેકબુદ્ધિ પ્રમાણે લખવા.
- 'શા માટે?'વાળા કોઇ પણ પ્રશ્નો 'કારણો આપો' તરીકે પૂછી શકાય છે.
- આ સેમ્પલ પેપરમાં કાવ્યપંકતિની નીચે આપેલા પ્રશ્નો 'એક વાકયમાં જવાબ આપો'વાળા પ્રશ્નમાં પણ પૂછી શકાય છે.
- વિદ્યાર્થીઓએ આ સેમ્પલ પેપરને અંતે આપેલા પાંચે પાંચ કાવ્યના કવિના નામ પાકા કરી લેવા. પ્રશ્ન નં ૭(અ)માં કયારેક 'આ કાવ્યપંકિત કયા કાવ્યમાંથી લેવામાં આવી છે અને તેના કવિ કોણ છે ? ' એવો પ્રશ્ન પૂછાય છે.
- વધુ માહિતી મેળવવા માટે અંતિમ પાના પર આપેલા નંબર્સ, ઇ – મેલ આઇડીઝ કે સરનામા પર સંપર્ક કરવો.

પ્રશ્ન :૫(અ) કારણો આપો. **૦૪**

[1] ગાંધીજીએ રાત્રી બાવરાની જેમ ગાળી.

[2] દક્ષાને રમણ પર રોષ ચડતો હતો.

[3] પરવાળાનો પત્થર ધન્ય થયો.

[4] એક વાર રમણ આકુળવ્યાકુળ થઈ ગયો.

[5] નાનાભાઈનું પંડિતાઇનું અભિમાન ઓગળી ગયું.

[6] લેખકે રવિવારે આરામ ન કરવાનું નક્કી કર્યુ. <u>અથવા</u> લેખકે રવિવારે સફાઈકાર્ય કર્યુ.

[7] ગાંધીજીને દેશગમન જરૂરી લાગ્યું.

[8] 'દક્ષિણામૂર્તિ' લેખક માટે વિશ્વવિદ્યાલય બની ગયું.

[9] 'ધરતીનો જયાં છેડો આવે તે ઘર'

[10] લેખક 'અનિલ'ને ઓફિસમાં જવાં કરતા પેઢીમાં જવું વધારે ગમે છે.

(બ) માત્ર એક વાકયમાં જવાબ લખો. **૦૪**

[1] ગાંધીજીને દેશગમનનો આગ્રહ કોણે કર્યો ?

[2] તાંબાનો કુંજો ઝળહળતો કરવા લેખકે શું કર્યું ?

[3] ગાંધીજીએ ભેટ સંદર્ભે શો નિર્ણય લીધો ?

[4] લેખકે પેઢીમાં શું જોયું ?

[5] ભેટ અંગે ગાંધીજી શું માને છે ?

[6] ગાંધીજીને ભેટસોગાદો કોણે આપી ?

[7] રમણનું પરાનું મકાન કેવું હતું ?

[8] રમણને શેનો શોખ હતો ?

[9] રમણને સસ્તા ભાડાનું મકાન શોધવાનો વારો કેમ આવ્યો ?

[10] ખાદી અંગે નાનાભાઈના શા વિચારો હતા ?

[11] ગૃહપતિ વિદ્યાર્થીઓને ઠપકો કેમ આપતા હતા ?

[12] ગૌરીશંકરે લેખકને મજાકમાં શું કહ્યું ?

[13] હથોડી છાપ પેન્સિલ કેવી આવતી ?

[14] પેઢીમાં જવું કેવું અનુભવાય છે ?

[15] લેખક કઈ પંચપટરાણીની વાત કરે છે ?

[16] લેખક ધરતીનો છેડો કોને કહે છે ?

[17] લેખક પાંચ ઈન્દ્રિઓને કયા નામે ઓળખે છે ?

[18] કેવી પ્રતિભા કદી અનુકરણ કરતી નથી ?

[19] ‘જીન્નેવા’ અને ‘સનફ્લાવર્સ’ સર્જકોના નામ લખો.

[20] ઈસ્કોતરો એટલે શું ?

પ્રશ્ન : ૬ (અ) ટૂંકમાં જવાબ લખો. **૦૪**

[1] કસ્તુરબાના વ્યકિતત્વ વિષે ત્રણ – ચાર વાકય લખો.

[2] દક્ષા શા માટે ત્રીજા માળની ઓરડી પસંદ કરે છે ?

[3] "ખાદી પહેરવાની વસ્તુ છે, પહેરાવવાની નહી." નાનાભાઈ આ વાત કેવી રીતે સમજાવે છે ?

[4] પંચપટરાણીને લેખક કેવી રીતે રીઝવે છે ? <u>અથવા</u> પંચપટરાણીઓને મનાવવા લેખકે શું શું કર્યુ ? <u>અથવા</u> પંચપટરાણીઓની લેખકે કેવી રીતે સેવા કરી ?

[5] ગાંધીજીને કયા પ્રકારની ભેટ – સોગાદો મળી હતી અને તેનું તેમણે શું કર્યુ ?

[6] નાનાભાઈએ ગૌરીશંકર રસોયાને શા માટે છૂટો કર્યો ?

[7] "હવે પેન્સિલનું લાકડું સારુ નથી આવતું " એમ મહેતાજી શા માટે કહે છે ?

[8] નાનાભાઈએ ગૃહપતિને શા માટે ઠપકો આપ્યો ?

[9] ગાંધીજી પોતાને મીરાંબાઈ સાથે શા માટે સરખાવે છે ?

[10] રસોઈ ચાખનાર લેખકને ગૌરીશંકર રસોયાએ શું કહ્યું અને તેનું શું પરિણામ આવ્યું ?

[11] લેખકને મન 'ઘર' એટલે શું ? 'પંચપટરાણીની સેવામાં ઘરકામ' પાઠના આધારે સમજાવો.

[12] 'ધરતીનો છેડો આવે તે ઘર' એવું લેખક શા માટે કહે છે ?

[13] નાનાભાઈને ગાંધીજીએ કયા બે ધ્વજ પકડાવ્યા હતા ?

[14] નાનાભાઈનો નિત્યક્રમ લખો.

(બ) નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તર જવાબ લખો. **૦૮**

[1] કસ્તુરબાના કયાં વાકયો ગાંધીજીને અણિયાળા બાણ સમાન લાગે છે ? <u>અથવા</u> ઘરેણાં માટે કસ્તુરબાએ ગાંધીજીને કઈ કઈ ખરીખોટી વાતો સંભળાવી ? <u>અથવા</u> ભેટના સ્વીકાર – અસ્વીકાર અંગે કસ્તૂરબાના વલણનાં કારણો કયાં હતા ?

[2] 'આભલાનો ટૂકડો' શીર્ષકની યથાર્થતા સમજાવો.

[3] પત્ની તરીકે દક્ષાનું શબ્દચિત્ર દોરો.

[4] રમણનો આકાશદર્શનનો શોખ વાર્તામાં કેવી રીતે વ્યકત થયો છે ?

[5] પેઢી પરના પેન્સિલ છોલતા મહેતાજીનું શબ્દચિત્ર તમારા શબ્દોમાં આલેખો.

[6] પંચપટરાણીના લેખકે રવિવારનો કઈ રીતે ઉપયોગ કર્યો ? <u>અથવા</u> પંચપટરાણીના લેખકે ઘરસફાઈના કયા કયા કામો કર્યા ?

[7] કસ્તૂરબાના ગાંધીજીને કહેલા વચનોનો તમારા મન પર કેવો પ્રભાવ પડે છે તે કસ્તૂરબાના પાત્રના અનુસંધાને જણાવો.

[8] નાનાભાઈનું પાત્રાલેખન કરો.

[9] ભેટ સંદર્ભે ગાંધીજીનું મનોમંથન વર્ણવો.

[10] 'માણસને માનવેતર પ્રાણીને ન્યાય આપવાનો ઉત્સાહ છે એટલી જ ટાઢાશ માણસ પ્રત્યે છે' એવું લેખકને કેમ લાગે છે ?

પ્રશ્ન :૭(અ) નીચેની કાવ્યપંકિત વાંચી તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. **૦૪**

[1]

અબ લગ કંકર એક ન લાગ્યો
ગયા ભાગ્ય મુજ ફૂટી

પ્રશ્નો :

૧. આ કાવ્યપંકિત કયા કાવ્યમાંથી લેવામાં આવી છે અને તેના કવિ કોણ છે ?

૨. ગોપીને તેના ભાગ્ય ફૂટી ગયા હોય તેવું કેમ લાગે છે ?

કોઇના સંગનિઃસંગની એને કશી અસર નવ થાય,

ઝાલો ત્યાં તો છટકે એવી નાજુક ને ચંચલ !

૩. ચંચલ અને નાજુક શું છે ?

૪. પલને શેની અસર થતી નથી ?

[2]

કોઇ ન માગે દાણ
કોઇની આણ ન વાટે ફરતી,
હવે કોઇ લજ્જાથી હસતાં
રાવ કદી કયાં કરતી !

પ્રશ્નો :

૧. આ કાવ્યપંકિતઓ કયા કાવ્યમાંથી લેવામાં આવી છે ?

૨. કોણ કોની પાસે દાણ માગતું હતું ?

૩. માર્ગમાં કોની આણ વર્તાતી હતી ?

૪. કોણ, કોને, કેવી રીતે અને શેની ફરિયાદ કરતું હતું ?

[3]

ઊગે કમળ પંકમાં તદપિ દેવ શિરે ચડે;
નહિ કુળથી કિંતુ, મૂલ મૂલવાય ગુણો વડે.

પ્રશ્નો :

૧. કમળ કયાં ઊગે છે ?

૨. વ્યકિત શેના વડે મહાન બને છે ?

મન મેલાં તન ઉજળાં, બગલા કપટી અંગ;

એથી તો કાગા ભલા, (એના) તન મન એક જ રંગ.

૩. બગલાનું તન કેવું હોય છે ?

૪. બગલા કરતાં કાગડો કેમ સારો ?

[4]

કજ્જલ તજે ન શ્યામતા, મુકતા તજે ન શ્વેત;
દુર્જન તજે ન કુટિલતા, સજ્જન તજે ન હેત.

પ્રશ્નો :

૧. કાજળ અને મોતી શું નથી ત્યજતાં ?

૨. દુર્જન અને સજ્જન શું નથી ત્યજતાં ?

વૃંદાવનમાં,

વળી કોઈને કુરુક્ષેત્રમાં મળી,

જાય તેડી પોઢેલાને યે નવે લોક, નવ સ્થલ !

૩. કવિ સમયના બે રૂપને કઈ કઈ ઘટના દ્વારા વર્ણવે છે ?

૪. પલ મૃત્યુ પામેલાને કયાં તેડી જાય છે ?

[5]

ઝરમર વરસે મેહ નેહનો,
વાયુ વહે અનુકૂલ;
આ ઉરની પાંખડીઓ ઊઘડે
ગંધ વહે બની ફૂલ.

પ્રશ્નો :
૧.કેવો વાયુ વાય છે ?

૨.ઉરની પાંખડીઓ એટલે શું ?

એ લોકો પહેલાં કાપડના તાકા ભરી રાખે છે

પછી જયારે ઉઘાડો માણસ ફાટી જાય છે ત્યારે વાર વાર વેચે છે.

૩. આ કાવ્યપંકિત કયા કાવ્યમાંથી લેવામાં આવી છે અને તેના કવિ કોણ છે ?

૪. સંઘરાખોરો કાપડ કયારે વેચવા કાઢે છે ?

(બ) ટૂંકમાં જવાબ આપો. ૦૪

[1] 'છેલ્લું દર્શન' કાવ્યમાં કવિનો દામ્પત્ય – પ્રેમ કેવી રીતે વ્યકત થયો છે ?

[2] 'પલ' કાવ્યમાં સમયનાં કયાં સ્વરૂપો આલેખાયાં છે ?

[3] જાતમહેનત વિશે મુકતક શું પ્રબોધે છે ?

[4] કવિને 'એ લોકો' પ્રત્યે આક્રોશ શા માટે છે ?

[5] દુહાઓમાં દુર્જન, સજ્જન અને કપટીના લક્ષણો કેવા દૃષ્ટાંતો વડે સૂચવાયા છે ? <u>અથવા</u> દુહાઓમાં અંકિત કરાયેલા દુર્જન, સજ્જન તથા કપટી માટે કયાં ઉદાહરણો આપેલાં છે ? <u>અથવા</u> મોતી અને સજ્જન તથા કાજળ અને દુર્જન વચ્ચે શું સમાનતા છે ?

[6] 'આવ્યો છું તો'માં ફૂલ થઈ ફળવાની ઈચ્છા કવિ કયારે વ્યકત કરે છે ? <u>અથવા</u> 'આવ્યો છું તો' કાવ્યના કવિની કઈ ઝંખના છે ?

[7] 'છેલ્લું દર્શન' કાવ્યમાં કવિ આંસુ સારવાની કેમ ના પાડે છે ?

[8] 'આવ્યો છું તો' કાવ્યમાં કવિ માનવજીવનની સફળતા શેમાં જુએ છે ?

[9] 'અબ લગ કંકર એક ન લાગ્યો, ગયા ભાગ્ય મુજ ફૂટી' આ પંકિત કઇ ઘટનાનો નિર્દેશ કરે છે ?

[10] શ્રીકૃષ્ણ વિનાના મધુવનની વેદના કોણ કોણ વ્યકત કરે છે ?

પ્રશ્ન :૮(અ) માત્ર એક જ વાકયમાં જવાબ લખો. **૦૪**

[1] 'એ લોકો' શબ્દપ્રયોગ કવિએ કોના માટે કર્યો છે ?

[2] 'કાળ તણું જાણે કે એ તો વરસે ઝરમર જલ' પ્રસ્તુત પંકિત શેનું વર્ણન કરે છે ?

[3] 'કુળથી નહિ, પણ ગુણો વડે મૂલ્ય થાય' તે વાત કવિ કોના દ્દષ્ટાંતથી સમજાવે છે ?

[4] ભમરો ગુંજન દ્વારા કઇ વાત વહેતી મૂકે છે ?

[5] 'વૃન્દાવનમાં, વળી કોઇને કુરુક્ષેત્રમાં મળી' પ્રસ્તુત પંકિત કોની વાત કરે છે ? <u>અથવા</u> વૃન્દાવન અને કુરુક્ષેત્રના ઉલ્લેખ દ્વારા શાનો સંકેત કરવામાં આવ્યો છે ?

[6] કવિ પલને શેની સાથે સરખાવે છે ?

[7] કવિ મૌનનું ગાણું ભૂલીને શું માણવાનું કહે છે ?

[8] 'માણસ' શબ્દ શેનો નિર્દેશ કરે છે ?

[9] કવિ પ્રિયકાંત મણિયારને શું બનવું છે ? <u>અથવા</u> 'એ લોકો' કાવ્યના કવિને શું બનવાની ઈચ્છા થાય છે ?

[10] કવિની આગળ અને પાછળ કેવો પંથ છે ?

[11] કવિ આંખોને સંબોધીને શું કહે છે ?

[12] અગ્નિની સાક્ષીએ કઇ ઘટના બની ?

[13] કવિએ શેની પાંખડીઓ ઊઘડવાની વાત કરી છે ?

[14] મનખાનો મેળો એટલે શું ?

[15] પલને શેની અસર થતી નથી ?

[16] કમળનું ઉદાહરણ શું સમજાવે છે ?

(બ) નીચેના પ્રશ્નોના મુદાસર જવાબ લખો.(આશરે ૮૦ શબ્દોમાં) **૦૮**

[1] 'છેલ્લું દર્શન' કાવ્યમાં કવિ મૃત પત્નીને કઇ રીતે અંજલી આપે છે ?

[2] શ્રીકૃષ્ણ વિનાના મધુવનમાં ગોપીઓની વિરહવેદના કેવી રીતે વ્યકત થઇ છે ? <u>અથવા</u> 'માધવ કયાંય નથી'માં ગોપીની કઇ દશાનું આલેખન થયું છે તે સદ્દષ્ટાંત લખો. <u>અથવા</u> 'માધવ કયાંય નથી'માં વ્યકત થતી વેદના વર્ણવો.

[3] ‘પલ’ કાવ્યમાં સમયનાં કયાં સ્વરૂપો વ્યકત થયા છે તે સદૃષ્ટાંત સમજાવો.

[4] ‘છેલ્લું દર્શન’ કાવ્યના કવિ મૃતપત્નીને કઈ કઈ સામગ્રી ધરવાનું કહે છે ? શા માટે ?

[5] ‘એ લોકો’ કાવ્યનો ભાવાર્થ સમજાવો.

[6] કવિને અંતિમ ઉપાય તરીકે જંતુનાશક દવા બનવાની ઈચ્છા કેમ થાય છે ?

[7] ‘આવ્યો છું તો –’ કાવ્યમાં વ્યકત થતો માનવજીવનનો મહિમા તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

[8] દેશના આજના સંઘરાખોરો વિષે તમારું શું માનવું છે ? તેઓ ગરીબ માણસોનું શોષણ કેવી રીતે કરે છે ?

[9] દાખલા દલીલો સાથે ગૂણ અને કૂળની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

[10] પલ કાવ્યનો ધ્વની સ્પષ્ટ કરો.

આટલું પાકુ કરી લો:

કાવ્ય		કવિ
છેલ્લું દર્શન	-	રા.વિ. પાઠક
માધવ કયાંય નથી મધુવનમાં	-	હરીન્દ્ર દવે
આવ્યો છું તો –	-	જયંત પાઠક
એ લોકો	-	પ્રિયકાંત મણિયાર
પલ	-	મણિલાલ દેસાઈ

આટલું સુધારો :

૧૪મી ફેબ્રુઆરીના રોજ અપલોડ કરાયેલ વ્યાકરણ વિભાગમાં પાના ન. ૭ ઉપર છેલ્લા બે પ્રશ્નોમાં કૌંસમાં અપાયેલી સૂચનામાં ભૂલ છે જે નીચે મુજબ સુધારવી.

૮.આ ખોખોની રમતમાં હું હારી ગયો છું.(નકારાત્મક વાકય બનાવો)

૯.કાબરી જીવતી નથી.(હકારાત્મક વાકય બનાવો.)

ખામીખૂબી માટે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ તરફથી અભિપ્રાય આવકાર્ય છે. ગુજરાતી વિષય અંગેની વધુ નીઃશુલ્ક જાણકારી માટે સંપર્ક :

deedardilwala@yahoo.com

hemanideedar3@gmail.com

[M] 09975 112970

Didar Hemani

Sidharth Nagar,

Mominbhai's House,

Near Gyan Ganga School,

Panchgani-412805[MS]

Dist : Satara